

U xookil: 186

Tu ka'a k'iinil ti' u wináalil abril tu ja'abil 2024

Yáax juntéel kun beetbil u sut t'aanil le debateso'ob ich máasewal t'aano'obo'

- ***Le debateso'obo' yan u sutk'esa'alob ich Maayat'aan, náhuatl yéetel tsotsil***
- ***Yan u péektsilto'ob ichil wakp'éel máasewal t'aano'ob: maayat'aan, mixteco, náhuatl, ralámuli, tsotsil yéetel wixárica***

Ikil u chíimpolta'al u péektsilta'al meyaj ich máasewal t'aano'obo' bey u t'aanilo'ob noj lu'ume' yéetel u béeykunta'al u páajtalilo'ob ti'al u yéeyiko'ob yéetel u yéeya'al máasewal máako'ob tu noj lu'umil México'e'. U noj mola'ayil yéeytáambal (INE) yan u yáax beetik u sut t'aanil le óop'éel debates ti'al le máaxo'ob u k'áato'ob ka yéeyako'ob ti'al u jala'achil le noj lu'umila' ich maayat'aan, náhuatl yéetel tsostil.

Le meyajila' jach k'a'anan ti'al u chíimpolta'al yéetel u ch'a'achi'ta'al máasewal kaajo'obo' je'ex jets'a'an tumen u múuch'kabil consejo general ti'al u beeta'al le meyajoba'.

Je'ex jets'a'an ichil u meyajoba' u noj mola'ayil u kaláanta'al máasewal t'aano'obo' (INALI) maayat'aan yéetel náhuatl' leti'e ka'ap'éel t'aano'ob jach ku t'a'anal yéetel ichil le je'eloba' u t'aanil tsotsil xane' leti'e t'aano'ob tu'ux yan ya'ab máako'ob ma' tu t'aniko'ob kastlan t'aan.

Yo'olal le je'elo', INE yan u máansik le debateso'ob ti'al le máaxo'ob u k'áato'ob ka yéeyako'ob ti'al u jala'achil le noj lu'umila' kun beetbilo'ob tu k'iinil 7 yéetel 28 ti' abril yéetel 19 ti' mayo tu ja'abil 2024, yan u sutk'esa'alob tu chíikulil YouTube (INETV) beeyxan ti' u chíikulilo'ob redes sociales yéetel ti' u kúuchil <https://centralelectoral.ine.mx/>.

Ti' le meyajila' le sut t'aan kun beetbilo' yan u máansa'al tuláakal le ba'axo'ob kun a'albil ich kastlan t'aane' ti' u láak' t'aan, le meyajila' yan u beetik juntúul aj sut t'aan ku t'anik kastlan yéetel máasewal t'aan ku béeytal u sutik le t'aano' wa le ts'íibo' ich máasewal t'aan.

Ku béeykunta'al u keetil meyaj le aj sut t'aano'obo'

Ti'al le óop'éel debateso'obo' yan u beeta'al le meyajila' ikil u chíimpolta'al ka a'alak tu beel je'ex ku ya'alik le máaxo'ob u k'áato'ob ka yéeyako'ob yéetel le máaxo'ob ku bisko'ob le meyajilo' jach je'ex ku ya'aliko'obo'. Beeyxane' le meyaj ku beetiko'ob le aj sut t'aano'obo' yéetel le ba'axo'ob u yoojlo'obe' ku béeykuntiko'ob u yúuchul ichil keetil meyaj, sáasil yéetel no'ojan meyaj.

Ti'al u péektsilta'al le meyaj ichil máaxo'ob ku t'aniko'ob máasewal t'aano'obo' yan u grabarta'al wakp'éel chíikulilo'ob ti'al u péektsilta'al le meyajila' ichil le máasewal t'aano'oba': maayat'aan, mixteco, náhuatl, ralámuli, tsotsil yéetel wixárica.

Ikil u péektsilta'al le meyajila' ku kaxanta'al le múuch'kabilo'obo', jo'olka'anilo'ob, aj ka'ansajo'ob, xoknáalo'obo' yéetel máasewal máako'obo' ka u ch'enxikintiko'ob le debateso'ob yéetel u sut t'aanil ich máasewal t'aano'ob ku yúuchulo' ichil le óop'éel t'aano'oba'.

Le sut t'aanil le debates kun beetbilo' ku kaxantik u na'ata'al tumen máasewal kaajo'obo' yeetel u yu'ubiko'ob le meyajila' ichil le t'aan ku t'aanilo'ob, le je'ela' ti'al u yéeyiko'ob tu beel ikil u yu'ubiko'ob ba'ax ku ya'aliko'ob yéetel ba'ax u k'áat u beeto'obo'.

Yéetel le je'ela' u noj mola'ayil INE ku béeykuntik le ba'ax jets'a'an tu jats ts'íibil 7 ti' u noj a'almaj t'aanil Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas, tu'ux ku je'ets'el tuláakal máasewal t'aano'obe' keetel aniko'ob yéetel kastlam t'aan ti'al je'eba'axak meyaj kun k'a'abetchajal beeyxane' ti'al u péektsilta'al meyajob ku yúuchulo'ob.

Beeyxane' ti' u jaats ts'íibil 6 ti' le a'almaj t'aanila' tu'ux ku jetsik u jala'achil le lu'umila' yan u beetik le meyaj ku k'a'abetchajal ti'al u béeykunta'al u péektsilta'al le jeejeláas máasewal t'aano'ob yan ti' le noj lu'umila' ti'al u chíimpolta'alo'obo', beeyxane' ku éejenta'al u jaats ts'íibil 8 ku jest'ik mix máax unaj u pech' óolta'al wa u tse'elel tumen ku t'anik jump'éel máasewal t'aan.

U láak' ba'axe' ti' u jaats ts'íibil 9 xane' ku jests'ik tuláakal wíiniko'obe' yan u páajtalil u t'aan ichil le máasewal t'aan ku t'aniko', yéetel ma' u ya'alal mix ba'ax mix u ts'íibta'al wa ba'ax ti' yo'olal le je'elo', le je'ela' ku páajtal u t'anik ti' u meyajilo'ob koonol, política, miatsil, oksaj óolil yéetel je'eba'axak meyajje'.

Yo'olal le je'elo' u noj mola'ayil INE bey jump'éel u mola'ayil noj lu'ume' ku beetik u sut t'aanil le debateso' ti'al u chíimpolta'al yéetel u táakmuuk'ta'al páajtalil u t'a'anal máasewal t'aano'ob tumen máasewal kaajo'obo' ichil keetil kuxtal yéetel ma' u tse'elel mix máak.

Le mola'ayil ku beetik le sut t'aano'obo' ku k'aaba'tik Chikón Alternativas, le mola'ayila' ku kaxantik u péektsiltik, u ts'aik ojéetbil yéetel u chíikbesik jeejeláas meyajob yo'olal miatsil yéetel u meyajilo'ob máasewal kaajo'ob ti' le k'iino'oba'.

-o0o-

***Comunicado de prensa traducido al maya-yucateco.**